

Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2009

✍ Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

FOTO: MIHA PAVŠEK

O krog novega leta se je vse tako hitro obrnilo, da smo skoraj pozabili na jesenski vremenski obračun v vzpetem svetu dežele na sončni strani Alp. Ne verjamete, da v resnici domujemo na prisojah? Potem se sprehodite ali pa smučajte vzdolž konec leta 2009 odprtih, natančneje povezanih smučarskih prog na območju italijanskega Nevejskega (zakaj ne Snežnega?) sedla in našega Kanina. Če bi raje končali »na toplem«, začnite pri sosedih, sicer pa na naši strani meje. Velja seveda za zimo, spomladi je že bolje in takrat je možnih tudi precej več turnosmučarskih različic, ki jih ponuja Kaninsko pogorje. Tudi zato, ker se snežni plazovi večinoma že obletijo, vidna pa je tudi že večina vhodov v številna brezna. Za slednja je sicer modro, da se jim na široko izognemo v vsakem letnem času ...

Čeprav gremo že proti koncu meteorološke

zime – o mrzlosti njenega osrednjega meseca, sicer tudi prvega in praviloma najhladnejšega v letu, se bomo gotovo še razpisali – ne bo nič narobe, če se še enkrat spomnimo na minulo meteorološko jesen. Brez dlake na jeziku lahko zatrdimo, da je bila – vsaj večino vikendov, ko nas je v gorah največ – srebrna do zlata! Tako septembra kot tudi oktobra smo imeli nekajkrat še skoraj poletne temperature, če seveda odmislimo vdor hladnega zraka v oktobru. Ne nazadnje so bile tudi temperature novembra, zadnjega jesenskega meseca, v nižinah osrednje Slovenije nekajkrat že kar blizu 20 stopinjam Celzija. Na vsak način bi lahko celotno jesensko trimesečje september–november uvrstili med najtoplejša v zadnjem stoletju in pol, odkar imamo na voljo podatke za Slovenijo. Zato je večino snežišč še pred začetkom nove snežne sezone precej

»zlizalo« in so bila zelo nevarna za prečenje.

Oglejmo si nekaj vremenskih podrobnosti minule jeseni, v kateri pa se tokrat ne skriva hudič. Vanjo smo vstopili s pletnimi temperaturami. Celo na Kredarici je bila povprečna temperatura prvega septembrskega dne 11 stopinj Celzija. Po nekaj dneh nenavadno toplega vremena se je kmalu ohladilo. Bolj kot samo ohladitev je vremensko spremembo zaznamovalo obilno deževje, zlasti v Karavankah in Julijcih. Sredi meseca je bilo še nekaj padavinskih dni, večinoma pa je bil mesec suh in bolj kot ne pretopel, na koncu pa tudi, na naše veliko veselje, sončen. Tudi oktober, sredinski jesenski mesec, se je začel s pretoplim vremenom. Prva dekada je bila večinoma suha in precej sončna, nato pa so temperature strmo padale. Dno so dosegle v dneh od 14. do 20. oktobra, ko je bilo v

Preglednica: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki jeseni 2009 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	7,7	1,5	457	98
Planina pod Golico (970 m)	8,2	1,4	547	104
Vojsko (1067 m)	7,9	1,7	408	54
Vogel (1535 m)	6,1	1,3	757	76
Krvavec (1740 m)	5,1	1,1	300	78
Kredarica (2514 m)	0,8	0,8	589	96

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

visokogorju sicer zimsko mrzlo, a tudi deloma sončno. Visokogorje in tudi sredogorje je na tanko pobelil sneg. Zadnja tretjina meseca je bila temperaturno dokaj zmerena, ohladilo se je šele povsem na koncu. Od 22. do 24. oktobra je deževalo, najvišji vrhovi pa so se ovili v sorazmerno debelo snežno odejo (Kredarica 36 cm).

Ohladitev ob koncu oktobra se je zavlekla še daleč v november. V prvi dekadi so bile padavine precej pogoste. Ob nizkih temperaturah so dobile nekaj snega tudi alpske doline, ponekod v visokogorju pa se je višina snežne odeje že bližala metru. Zaradi oblačnega vremena je bilo sončnih ur le za vzorec. Otoplitev sredi meseca je prinesla več sonca in manj padavin. Vreme se je nato skisalo šele zadnjih nekaj dni, zaradi »atlantskega« pridiha pa je snežilo le v visokogorju. November je zaznamoval predvsem nenavaden potek temperatur. Začetek je bil precej hladen, konec pa mil, saj je v splošnem povprečna temperatura zraka ves mesec naraščala. Vse skupaj je precej bolj kot na jesenski spominjalo na pomladni mesec.

„Hiter pogled na »jesensko« preglednico nam pove, da je bila minula jesen toplejša in večinoma bolj suha od dolgoletnega povprečja.

K pozitivnemu temperaturnemu odklonu je največ prispeval za okoli 2,5 stopinj Celzija pretopen november. Septembrski odklon je bil manjši, oktober pa je bil v visokogorju celo prehladen. Razpored padavin kaže na precejšnjo časovno in krajevno spremenljivost. Prvi jesenski mesec je bil izdatno namočen v Karavankah, Julijcih in na Pohorju, južno od grebena Spodnjih Bohinjskih gora in vse do Snežnika pa so zabeležili velik primanjkljaj. Oktobra je bilo marsikje le polovico pričakovanih padavin, novembra pa nekoliko več. Končni izkupiček za večino vzpetega sveta je tako znašal 60–100 % jesenskega dolgoletnega povprečja. Tudi glede sonca ni bilo nič pre-

tresljivega – prva dva meseca sta bila večinoma nadpovprečno osončena, izjema je september v visokogorju. November se je izkazal s tradicionalno sivo podobo, zlasti v nižjih delih alpskega sveta. Prejšnjo zimo je sneg konkretno pobelil naš gorski svet šele konec novembra, letošnjo, z izjemo najnižjih delov, pa že na začetku. Zaradi visokih novembrskih temperatur pa je, razen v visokogorju, drugod sicer kar zajetno snežno odejo do konca jeseni pobralo.

Namenimo še nekaj vrstic izrednim vremenskim dogodkom. Kakšnih večjih, morda celo stoletnih dogodkov ali pojavov ni bilo zaznati. Nekaj težav, se pravi zaprtih oziroma zasutih pomembnejših in gozdnih cest, je povzročilo le obilno deževje na začetku jesenskega obdobja, to je v dneh od 3. do 5. septembra 2009, ki pa je bilo povsem poletne narave. V močnih nalivih je ponekod v Karavankah in Julijskih Alpah v 24 urah padlo okoli 200 milimetrov dežja. Na nekaterih postajah so zabeležili rekord v 24urni višini padavin (Kranjska Gora 207 mm, Rateče 180 mm), enako tudi pri severnih sosedih, natančneje na avstrijski strani Ljubelja. Tam so 5. septembra jutraj odčitali za to postajo prav tako rekordnih 233 litrov dežja na kvadratni meter.

Začetek jeseni je bil poleten tudi s temperaturnega vidika. Na Kredarici so izmerili prvi jesenski dan 14,2 in v Ratečah 25,9 stopinj Celzija. V gorah je bilo najhladnejše sredi oktobra, na Kredarici se je 14. oktobra živo srebro spustilo do –13,2 stopinj Celzija. Morda velja izpostaviti še izjemno tople konec jeseni v nižjih legah, saj se je zadnji dan v Ratečah ogrelo kar na 14,0 stopinj Celzija. Potem pa so nas še pred koncem leta v Posočju in tudi ponekod drugod obiskale božične poplave. A te že spadajo pod »zimsko« vreme, natančneje pod rubriko zimski narobe (vremenski) svet ...

Meteorološki sosedje, natančneje avstrijski Zvezni urad za meteorologijo in geodinamiko, so nam jeseni 2009 postregli še z enim zanimivim podatkom. V topli polovici leta je na njihovi najvišji opazovalni postaji na Sonnblicku (3106 m) – ta deluje že vse od leta 1886 – pobralo ves snežni »pridelek«, ki se je tudi pri njih nabral po koncu sorazmerno obilne snežne sezone 2008/09.

Na višku so namerili več kot sedem metrov snega (še več smo ga namerili pri nas na Kaninu, na Kredarici pa 535 cm), a se lanskoletni izjemni toploti ni mogla upreti niti tako debela snežna odeja na najvišji evropski meteorološki postaji v osrednjem delu Visokih Tur. Čeprav ostane v povprečju ob koncu talilne sezone skoraj poldrugi meter snega, se je po letu 1982 že petič zgodilo, da je pobralo ves sneg pretekle snežne oziroma redilne sezone.

Očitno se v gorskem zraku res nekaj dogaja oziroma spreminja.

„Omenjeni podatki so zelo pomembni za vsakoletno bilanco ledenikov. Rezultati so presenetili tudi strokovnjake, ki so po bogati snežni sezoni ob koncu lanske redilne sezone pričakovali presežek, nikakor pa ne primanjkljaja v višini snežne odeje.

Kot vse kaže, pa namerava letošnja zima poskrbeti vsaj za temperaturno, če ne že tudi za snežno ravnovesje. Mráz in ledeni dnevi po nižinah, ki smo jim s krajšimi presledki priča vse od druge januarske deкаде, kažejo, da nas zima še ni pozabila. Bolj nerodno je, da smo mi nanjo in predvsem na to, da v takih razmerah preobrazba snega poteka precej počasneje, kot smo bili vajeni v zadnjem desetletju ali dveh. Seveda nas to ne sme odvrniti od novih gornjskih doživetij, pa vendarle naj ne bo odveč opozorilo po dodatni pazljivosti na zasneženih strmalih ob koncu zime in na začetku pomladi. Mráz in sneg sta nam olajšala oziroma odprla tudi marsikatero sredogorsko pot, zato v tem času res ni razlogov, da bi zanemarjali tamkajšnje skrite kotičke. Turni smučarji pa bodo veseli še kakšne snežne pošiljke, saj jim na obrazu še vedno zaigra nasmešek ob misli na lanskoletne snežne razmere v visokogorju. Smo pa zato letošnjo zaradi mraza bolj (na) drsali ...

